

Türkiye’de Döviz Kuru İle Turizm Harcamaları Arasındaki İlişki: Fourier ADL Eşbütünleşme Analizi

Doğan Keşap

Recep Tayyip Erdoğan University, Turkey
dogan.kesap@erdogan.edu.tr

Özet

Turizm, birçok ülke için döviz geliri elde etmek ve ithalatı finanse etmek açısından önemli bir hizmet kalemidir. İhracatı kısıtlı bazı ülkelerde ise döviz kazandırıcı işlemlerin büyük bir kısmı turizm üzerinden gerçekleştirilmektedir. Türkiye, kayda değer oranda turistik alanlara sahip olması ve görece uygun fiyatlı tatil imkanı sağlaması gibi nedenlerle, özellikle Avrupa ve Orta Doğu ülkelerinden turist çekmektedir. Türkiye’nin turizm gelirleri, yıllar itibarıyla artan bir eğilim sergilemektedir. Turizm gelirindeki bu artışların arkasında, Türkiye’nin turizm alanında daha fazla ilgi çeken ülkeler arasında yer almasının yanında Türk Lirasının ABD Doları ve Euro gibi para birimleri karşısındaki değer kaybı da yer almaktadır. Bu bağlamda, gerçek turizm potansiyeli ile döviz kuruna bağlı turizm geliri arasında bir ayırım yapılması doğru olacaktır.. Bu çalışmada, turizm gelirlerinin döviz kuruna bağlı değişimini görebilmek amacıyla, döviz kurunun turizm harcamaları üzerindeki etkisi incelenmektedir. Bu kapsamda, döviz kurunun temsilcisi olarak ABD doları kuru ile kişi başı ortalama turizm harcamaları arasındaki ilişki, Fourier ADL eşbütünleşme yöntemi ile analiz edilmektedir. Fourier ADL yöntemi, olası çoklu yapısal kırılmaları tespit edebildiğinden daha güçlü ve tutarlı sonuçlar vermektedir. 2006:Ç1-2020:Ç1 dönemini içeren analiz sonucunda, ABD doları kuru ile kişi başı ortalama turizm harcamaları arasında güçlü bir uzun dönemli ilişkinin varlığına rastlanmıştır. FMOLS, DOLS ve CCR çerçevesinde elde edilen uzun dönem katsayı tahmin sonuçlarına göre ise ABD doları kurunun kişi başı ortalama turizm harcamalarını, yaklaşık % 10 ile % 13 arasında negatif yönde etkilediği görülmüştür. Elde edilen sonuçlar, Türk Lirası değer kaybının yarattığı turizm harcamalarındaki azalmanın telafisinin, daha fazla turist çekmekle mümkün olacağını göstermektedir. Bu durum, turizm gelirlerinin döviz kuruna olan duyarlılığını artırmaktadır ve uzun dönemde turizm gelirlerinin istikrarsız bir eğilim sergilemesine neden olacağı düşünülmektedir. Turizm gelirlerinin sürekli ve istikrarlı bir şekilde artış sergilemesi için, döviz kurundan bağımsız bir turizm potansiyeli ihtiyacı şarttır. Aksi halde, döviz kurunun dalgalı bir seyir izlemesi durumunda, turizm gelirleri ile cari açığın finansmanı da güçleşecektir.

Anahtar Kelimeler: Döviz Kuru, Turizm Harcamaları, Eşbütünleşme Analizi

JEL Kodları: F31; Z30; C22